

Bruselj, 13. november 2025
(OR. en)

15410/25
ADD 2

CULT 128	EMPL 514
AUDIO 111	GENDER 200
CULT HERIT 25	DIGIT 240
EDUC 445	TOUR 23
JEUN 236	MI 907
COMPET 1161	ENV 1222
SAN 743	PROCIV 148
DISINFO 100	RECH 501
RELEX 1475	NDICI 10
FREMP 333	FIN 1352
AG 181	

SPREMNI DOPIS

Pošiljatelj: za generalno sekretarko Evropske komisije:
direktorica Martine DEPREZ

Datum prejema: 13. november 2025

Prejemnik: Thérèse BLANCHET, generalna sekretarka Sveta Evropske unije

Št. dok. Kom.: COM(2025) 786 final

Zadeva: Osnutek skupne izjave
„Evropa za kulturo – kultura za Evropo“

Delegacije prejmejo priloženi dokument COM(2025) 786 final.

Priloga: COM(2025) 786 final

Bruselj, 12.11.2025
COM(2025) 786 final

Osnutek skupne izjave

„Evropa za kulturo – kultura za Evropo“

Osnutek skupne izjave

„Evropa za kulturo – kultura za Evropo“

Preambula

Ob upoštevanju naslednjega:

A. Evropa je celina neizmerne umetnosti, kulture, ustvarjalnosti ter bogate kulturne dediščine in zgodovine. Kulturna raznolikost in živahnost Evrope, ki ju spodbuja odličnost njenih umetnikov in kulturnih delavcev, sta bistvenega pomena za vrednote in identiteto EU, razvijata občutek pripadnosti Evropi in skupno evropsko identiteto ter krepijo demokracijo.

B. Kulturni in ustvarjalni sektorji in gospodarske dejavnosti so dinamični gospodarski sektorji. Predstavljajo strateški vir za konkurenčnost in kohezijo Evrope, saj ustvarjajo gospodarsko rast in pozitivne učinke prelivanja v vseh sektorjih in na vseh ozemljih, razvijajo kvalificirana delovna mesta ter spodbujajo ustvarjalno in inovativno prednost EU.

C. Kultura in kulturna dediščina podpirata temeljne vrednote, na katerih temelji EU, tj. spoštovanje človekovega dostojanstva, svobodo, demokracijo, enakost, pravno državo in spoštovanje človekovih pravic (člen 2 PEU), ter izražata geslo EU „združena v raznolikosti“. Glavni cilj EU na področju kulture je spoštovati in spodbujati njeno bogato kulturno in jezikovno raznolikost, skrbeti za varovanje in razvoj evropske kulturne dediščine ter spodbujati sodelovanje med državami članicami (člen 3 PEU, člen 167 PDEU).

D. Kultura in kulturna dediščina ustvarjata prostor, v katerem si lahko zamišljamo zelene prihodnosti, ter sta bistveni za evropski način življenja. Ponujata platformo za javni dialog, združujeta skupnosti, bogatita življenje, v naše družbe prinašata kohezijo in sta pomemben dejavnik zunanjega delovanja EU. EU lahko svoje kulturne dobrine izkoristi za krepitev odpornosti, spodbujanje miru in demokracije ter kot navdih za inovativne rešitve, ki prispevajo k trajnostnemu razvoju.

E. Kultura je strateški vir EU za spoprijemanje z današnjimi perečimi razmerami, kot so geopolitične in geoekonomske napetosti, globalno segrevanje in degradacija okolja, socialne in ekonomske neenakosti, hitre tehnološke spremembe, demografske spremembe in kriza na področju duševnega zdravja. Istočasno se kulturni in ustvarjalni sektorji in gospodarske dejavnosti spopadajo z lastnimi izzivi, zaradi česar sta potrebna usmerjena podpora in odločno ukrepanje.

F. Ta izjava izraža dolgoročno strateško vizijo za umestitev kulture v središče evropske identitete, poudarja pomen kulture za posameznike, skupnosti in EU ter krepi kulturne pravice in načela.

G. Ob priznavanju podporne vloge EU na področju kulture ta izjava potrjuje skupne politične zaveze in odgovornosti Evropskega parlamenta, Sveta Evropske unije in Evropske komisije v okviru njihovih pristojnosti in ob polnem spoštovanju prava EU na podlagi ključnih usmeritev, določenih v kulturnem kompasu za Evropo, ki ga je Komisija sprejela leta 2025.

Skupna izjava „Evropa za kulturo – kultura za Evropo“

0. Naš cilj je spodbujati in umestiti kulturo kot vir in kot koristnico evropske enotnosti, demokracije, odličnosti in konkurenčnosti. Zato se zavezujemo, da bomo:

- krepili vlogo Evropske unije kot svetovne kulturne velesile in živahnega vozlišča ustvarjalnosti, kjer lahko vsak svobodno ustvarja in sodeluje v kulturi, vlogo, ki brani kulturne pravice ter opolnomoča državljane in ustvarjalce,
- poskrbeli, da kultura ostane gonilna sila socialno-ekonomskega in teritorialnega tkiva Evrope, ob priznavanju lastne, družbene, državljanske in gospodarske vrednosti kulture ter njenega preobrazbenega potenciala,
- spodbujali ukrepe za opolnomočenje, uspeh, inovativnost in konkurenčnost na svetovni ravni,
- priznavali vlogo kulture kot javne dobrine, ki prispeva k odpornosti in trajnostni rasti EU.

V skladu s temi zavezami in štirimi ključnimi usmeritvami kulturnega kompasa za Evropo izjavljamo, da sprejemamo v nadaljevanju predstavljena načela za kulturne politike v Evropi.

1. **Svoboda umetniškega izražanja** in svoboda ustvarjanja sta temelj kulture ter imata nepogrešljivo vlogo pri spodbujanju demokratičnih družb in ohranjanju evropskih vrednot.

Zavezujemo se, da bomo:

- varovali svobodo umetniškega izražanja in spoštovanje vrednot EU kot temelja demokracije in temeljnih pravic v Evropski uniji,
- ščitili umetnike in kulturne delavce pred cenzuro, ustrahovanjem in neupravičenim vmešavanjem,
- ščitili neodvisnost kulturnih ustanov.

2. **Kulturna in jezikovna raznolikost** sta temeljni vrednoti, na katerih temelji EU. Zavezujemo se, da bomo:

- podpirali, slavili in ohranjali bogato kulturno in jezikovno raznolikost Evropske unije ter njeno kulturno suverenost,
- spodbujali vso raznolikost kulturnih vsebin, ustvarjenih v Evropi, zlasti prek spleta, ter izkoriščali nove tehnologije za zagotovitev prepoznavnosti in odkrivnosti teh vsebin.

3. **Dostop do kulture** je temeljni steber demokratičnih in vključujočih družb. Zavezujemo se, da bomo:

- spodbujali vključujoč dostop do kulture in kulturne dediščine, sodelovanje v kulturi in kulturni dediščini ter njuno uživanje in njune koristi za vse, zlasti mlajše generacije,
- posebno pozornost namenili kulturnim pravicam invalidnih oseb, marginaliziranih in prikrajšanih skupin ter ljudi, ki živijo na podeželskih, oddaljenih ali manj pokritih območjih, vključno z območji, ki jim grozi depopulacija ali ki se soočajo s socialno-ekonomskimi izzivi,
- krepili in izboljševali kulturno infrastrukturo po Evropi, pri čemer bomo pozorni na obravnavanje socialno-ekonomskih in teritorialnih razlik.

4. Vsak ima pravico do **poštenih, pravičnih, zdravih in varnih delovnih razmer**, tudi umetniki in kulturni delavci, ki so v središču naših kulturnih in ustvarjalnih sektorjev in gospodarskih dejavnosti. Zavezujemo se, da bomo:

- spodbujali pravično plačilo, ustrezno socialno zaščito in dostop do razvoja spretnosti za vse umetnike in kulturne delavce ter podpirali njihovo pravico do kolektivnih pogajanj in njihovo zdravje in varnost pri delu, vključno z duševnim zdravjem,
- spodbujali enakost spolov na področju kulture in kulturne dediščine ter ščitili pravice invalidnih umetnikov in kulturnih delavcev.

5. **Mladi** so ključni za oblikovanje prihodnosti Evrope in njene raznolike kulturne krajine. Zavežujemo se, da bomo:

- spodbujali zastopanost mladih in njihovo sodelovanje v strukturah upravljanja na področju kulture, da se okrepi njihov glas v postopkih odločanja, ki jih zadevajo,
- podpirali mlade in še neuveljavljene umetnike ob priznavanju njihovega prispevka k evropski kulturi in dediščini.

6. Sinergija med **kulturo, umetnostjo in izobraževanjem** je bistvena za razvoj in blaginjo prihodnjih družb. Zavežujemo se, da bomo:

- spodbujali umetnostno vzgojo za vse v formalnem, neformalnem in priložnostnem učenju, vključno z vseživljenjskim učenjem,
- podpirali pristop STEAM (naravoslovje, tehnologija, inženirstvo, umetnost in matematika) ter interdisciplinarne in transdisciplinarne sinergije med kulturo, umetnostjo, naravoslovjem in tehnologijo.

7. Kulturno udejstvovanje ima dokazano pozitivne učinke na **zdravje in dobrobit** posameznikov in skupnosti. Zavežujemo se, da bomo:

- prek svojih politik spodbujali pozitivne učinke kulture in kulturnega udejstvovanja na zdravje in dobrobit,
- izmenjevali najboljše prakse in inovativne pristope med sektorji.

8. Uporaba, razvoj in upravljanje sistemov **umetne inteligence** (UI) bi morali spodbujati človeško ustvarjalnost s pravičnim, na pravicah temelječim humanocentričnim pristopom. Morali bi: spoštovati kulturne pravice, dostopnost, vključevalnost in kulturno raznolikost; razvijati in spodbujati odkrivnost evropskih, nacionalnih in lokalnih vsebin; spodbujati konkurenčnost; odpravljati digitalni razkorak in spodbujati digitalno vključenost. Zavežujemo se, da bomo:

- spodbujali človeško ustvarjanje ter evropsko kulturno in jezikovno digitalno suverenost ter obravnavali etična tveganja pristranskosti in kulturne homogenizacije,
- ščitili pravice intelektualne lastnine z obravnavanjem učinkov UI na plačilo ustvarjalcev ob hkratnem sprejemanju inovacij,
- spremljali in blažili učinek UI na delovna mesta ter podpirali kulturne in ustvarjalne sektorje in gospodarske dejavnosti pri prilagajanju na tehnološke spremembe in pridobivanju digitalnih spretnosti,
- spodbujali uporabo UI kot orodja za podporo kulturnim in ustvarjalnim delavcem ter omogočali kulturnim in ustvarjalnim sektorjem in gospodarskim dejavnostim, da izkoristijo priložnosti, ki jih ponujajo te tehnologije.

9. **Kulturna dediščina** povezuje našo preteklost z našo prihodnostjo. Je simbol enotnosti v raznolikosti ter temelj naše identitete, demokracije in odpornosti. Zavežujemo se, da bomo:

- ščitili, varovali in promovirali bogato evropsko naravno in kulturno dediščino, tako snovno kot nesnovno, ter hkrati izkoriščali digitalne tehnologije za spodbujanje njenega ohranjanja, dostopnosti in inovativnosti,

- izboljševali ozaveščenost, raziskave in razvoj zmogljivosti ter uporabo in interoperabilnost podatkovnih zbirk in digitalnih tehnologij za spoprijemanje z grožnjo nedovoljene trgovine s kulturnimi dobrinami in povezanih kaznivih dejanj ter hkrati spodbujali mednarodno sodelovanje med vsemi zadevnimi strokovnjaki, kot so strokovnjaki na področju dediščine, preprečevanja, odkrivanja in preiskovanja kaznivih dejanj ali carine,
- spodbujali medgeneracijsko izmenjavo, da se zagotovi prenos kulturne dediščine in znanja s starejših na mlajše generacije.

10. Kultura in kulturna dediščina spodbujata **regionalni in teritorialni razvoj, odpornost, socialno kohezijo in konvergenco** med evropskimi regijami. Zaščititi ju je treba tudi v kriznih časih, med drugim pred tveganji, kot so učinki podnebnih sprememb. Zavezuje se, da bomo:

- izkoristili potencial kulture in kulturne dediščine v sinergiji z drugimi področji za povečanje privlačnosti vseh ozemelj in obravnavanje teritorialnih izzivov, med drugim boja proti upadanju prebivalstva, zlasti na obrobni, podeželskih, oddaljenih in manj pokritih območjih, vključno z najbolj oddaljenimi regijami,
- pospeševali trajnostni kulturni turizem, ki spoštuje kulturno dediščino, krajine in prakse skupnosti ter prispeva k regionalnemu in lokalnemu razvoju,
- krepili sodelovanje pri pripravljenosti na krize ter kulturo in kulturno dediščino vključili v varnostne načrte in načrte za pripravljenost na krize, v krizno upravljanje in obvladovanje tveganja, obnovo po krizi, okrevanje in mirovne procese.

11. Kultura, vključno s kulturno dediščino, je ključnega pomena pri **prehodu na okoljsko trajnostnost**, saj oblikuje vrednote, vedenje in prakse, na katerih temelji okoljsko odgovoren razvoj. Zavezuje se, da bomo:

- poudarjali pomen kulture pri odzivu politike na ekološke izzive, in sicer s spodbujanjem arhitekture, oblikovanja, varstva dediščine in upravljanja krajine, ki stremijo h kakovosti, inovacijam, vključevanju in odličnosti, ter s spodbujanjem uvajanja praktičnih orodij za ekologizacijo in omogočanjem akterjem na področju kulture in dediščine, da vodijo in spreminjajo diskurze skupaj s skupnostmi.

12. Uresničevanje ambicij te izjave in polno izkoriščanje prečnih učinkov kulture pomeni spodbujanje kulture v notranjih in zunanjih politikah EU, vlaganje v kulturne in ustvarjalne sektorje in gospodarske dejavnosti ter spremljanje napredka. Zavezuje se, da bomo:

- podpirali **stalno namensko financiranje** za kulturne in ustvarjalne sektorje in gospodarske dejavnosti ter spodbujali inovativne in alternativne načine financiranja na vseh ravneh upravljanja,
- kulturo **vključili v relevantne strategije, politike** in ukrepe ter v ustrezna orodja financiranja,
- vzdrževali tesen **dialog z relevantnimi deležniki**,
- promovirali to izjavo v **odnosih EU z mednarodnimi organizacijami in partnerskimi državami**, v okviru zadevnih vlog in pristojnosti podpisnikov, ter partnerstva osnovali na vrednotah vzajemnosti in dolgoročne angažiranosti,
- spodbujali pobude, katerih cilj je izboljšati razpoložljivost zanesljivih in primerljivih podatkov o kulturi, da se podpre razvoj z dokazi podprtih kulturnih politik,
- pregledovali napredek na področjih, ki jih zajema ta izjava.
